

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THỊ LOAN

**HÌNH THÀNH KĨ NĂNG SỬ DỤNG BẢN ĐỒ
TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ LỚP 11
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2016

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THỊ LOAN

**HÌNH THÀNH KĨ NĂNG SỬ DỤNG BẢN ĐỒ
TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ LỚP 11
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG**

Chuyên ngành: Lí luận và PPDH môn Địa lí

Mã số: 60.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. ĐỖ VŨ SƠN

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu là trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2016
Tác giả luận văn

Hoàng Thị Loan

Xác nhận
Của trưởng khoa chuyên môn

Xác nhận
Người hướng dẫn khoa học

TS. Đỗ Vũ Sơn

LỜI CẢM ƠN

Với tấm lòng biết ơn sâu sắc, tôi xin gửi lời cảm ơn trân trọng nhất đến thầy giáo Tiến sĩ Đỗ Vũ Sơn người đã tận tình chỉ bảo và hướng dẫn tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thành luận văn này.

Tôi xin được gửi lời cảm ơn chân thành đến Ban chủ nhiệm khoa Địa lí, các thầy, cô giáo trong khoa đặc biệt là các thầy cô trong tổ Phương pháp dạy học Địa lí đã tạo điều kiện thuận lợi trong suốt quá trình thực hiện đề tài này.

Ban giám hiệu các trường THPT Đồng Hỷ, Trường phổ thông Vùng Cao Việt Bắc, Trường THPT Lương Ngọc Quyến các thầy giáo, cô giáo và các em học sinh ba trường THPT mà tôi tiến hành thực nghiệm. Tôi xin chân thành cảm ơn.

Tôi cũng xin được gửi lời cảm ơn chân thành tới gia đình, bạn bè, người thân đã động viên giúp đỡ để tôi hoàn thành luận văn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

GV	: Giáo viên
HS	: Học sinh
KT - XH	: Kinh tế - xã hội
SGK	: Sách giáo khoa
THPT	: Trung học phổ thông
VTĐL	: Vị trí địa lí
XH	: Xã hội
CN	: Công nghiệp
CHLB	: Cộng hòa liên bang
KT	: Kinh tế
ĐNA	: Đông Nam Á
TB	: Trung bình
ĐC	: Đối chứng
TN	: Thực nghiệm

DANH MỤC HÌNH

Hình 1.1. Hệ thống các phương tiện dạy học địa lí	13
Hình 1.2. Mối quan hệ giữa mục tiêu-phương tiện-phương pháp dạy học	14
Hình 2.1. Các cảnh quan và khoáng sản chính ở Mĩ Latinh	49
Hình 2.2. Các trung tâm công nghiệp chính của Nhật Bản	52
Hình 3.1. Biểu đồ tổng hợp điểm của nhóm lớp thực nghiệm và đối chứng.....	79
Hình 3.2. Biểu đồ so sánh kết quả phân loại trình độ học sinh	79

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1. Các đơn vị kiến thức lớn trong SGK Địa lí lớp 11	29
Bảng 2.1. Phân tích kỹ năng sử dụng bản đồ tương ứng với các bài học địa lí 11	57
Bảng 2.2. Kịch bản dạy học (Bài 9)	63
Bảng 2.3. Kịch bản dạy học (Bài 6)	70
Bảng 3.1: Thông tin về lớp thực nghiệm và lớp đối chứng	75
Bảng 3.2. Phân loại điểm kiểm tra lớp thực nghiệm và đối chứng	78
Bảng 3.3. Phân loại trình độ học sinh qua bài kiểm tra	79

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	1
3. Nhiệm vụ nghiên cứu	2
4. Phạm vi nghiên cứu	2
5. Lịch sử nghiên cứu	2
6. Phương pháp nghiên cứu	3
7. Những điểm mới và đóng góp của đề tài	5
8. Cấu trúc luận văn	5
NỘI DUNG	6
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA ĐỀ TÀI NGHIÊN CỨU	6
1.1. Cơ sở lí luận	6
1.1.1. Một số vấn đề trong dạy học địa lí	6
1.1.2. Bản đồ giáo khoa	18
1.2. Cơ sở thực tiễn	26
1.2.1. Phân tích chương trình Địa lí lớp 11 THPT	26
1.2.2. Tâm sinh lí học sinh lớp 11 tác động đến quá trình dạy học địa lí	30
TIỂU KẾT CHƯƠNG 1	37
Chương 2: RÈN LUYỆN KĨ NĂNG SỬ DỤNG BẢN ĐỒ TRONG DẠY HỌC ĐỊA LÍ LỚP 11 TRUNG HỌC PHỔ THÔNG	38
2.1. Mục đích rèn kĩ năng sử dụng bản đồ trong dạy học địa lí lớp 11	38
2.2. Hình thức rèn luyện kĩ năng sử dụng bản đồ trong dạy học địa lí lớp 11	38
2.3. Một số kĩ năng sử dụng bản đồ cần thiết trong quá trình dạy học địa lí 11	41
2.3.1. Kĩ năng đọc bản đồ	42
2.3.2. Mô tả địa phương bằng bản đồ	45
2.3.3. Kĩ năng xác định vị trí đối tượng	47
2.3.4. Kĩ năng đo đạc bản đồ	50

2.3.5. Kỹ năng suy giải bản đồ.....	51
2.3.6. Kỹ năng so sánh, đánh giá bản đồ	53
2.3.7. Kỹ năng vẽ lát cắt địa hình.....	53
2.3.8. Kỹ năng sử dụng bản đồ ngoài thực địa	54
2.4. Hệ thống bản đồ lớp 11 và kỹ năng sử dụng tương ứng	55
2.4.1. Hệ thống bản đồ sử dụng trong dạy học địa lí 11	55
2.4.2. Kỹ năng sử dụng bản đồ tương ứng	56
2.5. Xây dựng một số giáo án dạy học địa lí 11 nhằm hình thành và tăng cường kỹ năng sử dụng bản đồ cho học sinh	61
2.5.1. Giáo án số 1	61
2.5.2. Giáo án 2: Dạy học thực hành	69
TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	73
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	74
3.1. Mục đích thực nghiệm	74
3.2. Nguyên tắc thực nghiệm	74
3.3. Nhiệm vụ thực nghiệm	74
3.4. Phương pháp thực nghiệm	74
3.5. Nội dung thực nghiệm	76
3.5.1. Giáo án thực nghiệm	76
3.5.2. Tiến trình thực nghiệm	76
3.6. Đánh giá kết quả thực nghiệm	78
3.6.1. Về mặt định lượng.....	78
3.6.2. Kết quả định tính.....	80
TIÊU KẾT CHƯƠNG 3.....	81
KẾT LUẬN	82
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Môn Địa lí dạy học trong nhà trường nhằm trang bị cho học sinh (HS) những biểu tượng, khái niệm địa lí, giúp HS hiểu được thế giới khách quan đã và đang diễn ra xung quanh chúng ta, mối liên hệ tác động qua lại giữa các hiện tượng, sự vật,...

Trong quá trình dạy học môn Địa lí, ngoài truyền thụ các kiến thức về địa lí thì việc giúp HS làm việc với bản đồ và khai thác tri thức từ bản đồ là rất quan trọng và cần thiết. Theo Viện sĩ Viện Hàn lâm khoa học Liên Xô - K.A Salishev: “Mọi nghiên cứu về địa lí đều xuất phát từ bản đồ và kết thúc cũng bằng bản đồ” đã nói lên tầm quan trọng của bản đồ đối với Địa lí.

Bản đồ là công cụ nghiên cứu địa lí, là nguồn tri thức địa lí đa dạng phong phú, giúp giáo viên và HS khai thác, củng cố, phát triển tư duy, hình thành và rèn luyện kỹ năng cho quá trình dạy học. Do đó phương pháp sử dụng bản đồ là một việc không thể thiếu được trong quá trình dạy học địa lí.

Nhằm giúp cho HS hình thành, rèn luyện kỹ năng sử dụng bản đồ nhằm học tập tốt hơn môn Địa lí ở trường phổ thông, đặc biệt trong giai đoạn đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục hiện nay, tác giả đã lựa chọn nghiên cứu đề tài ***“Hình thành kỹ năng sử dụng bản đồ trong dạy học Địa lí lớp 11 Trung học phổ thông”***.

2. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu để thấy được tầm quan trọng của bản đồ đối quá trình dạy học Địa lí, tính tất yếu và hiệu quả sử dụng bản đồ trong dạy học Địa lí. Đồng thời đưa ra được các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả khai thác sử dụng bản đồ cho HS lớp 11 trong quá trình học tập môn Địa lí.